
Dr. Nagy László Tibor

A szkinhedek és büntetőjogi megítélésük

A „skinhead” kifejezés az utóbbi években olyannyira elterjedt hazánkban, hogy még az angol nyelvet kevésbé ismerők is tisztában vannak szó szerinti jelentésével: bőrfejű. (Mivel az angol kifejezés is tökéletesen meghonosodott, a továbbiakban a fonetikus írásmódot használom.)

A szkinhed-akciók – színesbőrűek, cigányok és újabban zsidók elleni támadások – sajnálatos módon lassan már nem jelentenek szenzációt. A rendőrség a maga eszközeivel igyekszik úrrá lenni a jelenség felett. Büntetőjogi vonatkozásban ennek országos szinten az ORFK bűnmegelőzési osztálya, Budapesten pedig a BRFK család-, gyermek- és ifjúságvédelmi osztálya lett a gazdája. A gyilkossági ügyekéhez hasonló alapossgággal lefolytatott nyomozások tulajdonképpen nagyszerű eredményt hoztak: 90%-os felderítési arányt, ám ez csak bizonyos szempontból tekinthető megnyugtatónak, hiszen a bűnüldözési apparátus e sikere természetesen már elkövetett cselekményeket feltételez. Olyan problémakörrel van szó, amely túlmutat az egyes személyek, rétegek, csoportok körein, és ezt az egész, józanul gondolkodó társadalomnak át kell éreznie. Mi a szkinhed mozgalom lényege? Vajon ez csupán egy gyorsan tovatűnő divatirányzat, vagy egységes, jól felépített, fasiszta jellegű szervezet, netán Ku-Klux-Klan-szerű kezdeményezés vagy valami más?

A szkinhed jelenség nemzetközi háttere

A bőrfejűek mozgalma először a hatvanas évek végén, Angliában jelentkezett, és – mint általában a fiatalok körében keletkező divathullámok – elsősorban különböző irányzatokhoz kapcsolódva jött létre. Az ekkortájt Midland és Wolverhampton klubjaiban játszó Slade együttes és rajongóik külső jegyeik alapján is igyekeztek elkülönülni, nemcsak a felnőttek társadalmától, hanem a hosszú hajú, békét hirdető, „füves-virágos” hippiktől, illetve az agresszívabb, de inkább baloldali érzelmű punkoktól is. Legmarkánsabb jellegzetességük a borotvált fej, ami azután nevük alapja is lett. Az ötlet egyébként nem teljesen eredeti. Az amerikai hadsereg egyik elitalakulatától, a skin-neckektől (bőrnyakúak) vették át. Bomber dzsekit, Martens bakancsot, sötét színű, felül bő, alul szűkített nadrágot viseltek, és nadrágtartójukat kívül

hordták. A zene kezdetben lazán játszott reggae volt, kemény rock and roll hangzással vegyítve, majd egyre inkább a kemény rock és az induló ötvözetévé vált. A Slade lendületes számaival 1972-74 között érte el legnagyobb sikereit. Amerikai néger mintára egyébként gyakran alkalmazták azt a trükköt is, hogy szerzeményeik címét szabálytalanul, szlengben írták (pl. Take Me 'Ome – Vigyél haza –, helyesen Take Me Back Home). A szövegben a leggyakoribb kifejezések a „faj”, a „nemzet”, a „fehérhatalom”, az „ébredj, Európa” voltak. Az Oi-nak is nevezett zene máig a szkinhedek egyik legfőbb összetartó eleme, találkozóhelyeik fő színterei a zenei klubok, kultikus eseményeik a koncertek.

Ideológiájuk központi eleme az idegengyűlölet, a rasszizmus, elsősorban a színesbőrűek alacsony-rendűségének hirdetése. A hatvanas évek végén Angliába beözönlő színes bevándorlók tömege – melynek tagjait a meglévő magas munkanélküliség és az erős infláció bűnbakjaként kezelték –, csak szította gyűlöletüket az idegenekkel szemben. A szkinhed mozgalom nem is állt meg a szigetország partjainál, és világszerte elterjedt. A színesbőrűek verésére külön kifejezések születtek; angolul paki bashing, németül kanacken klatschen, Ausztriában tschuschn schlegl.

A szkinhedek igyekeznek erősnek, férfiasnak látszani, nagy részük sportol, főleg küzdő- és testépítő sportokat űz. Csoportkohéziójuk erős, nehezen vesznek fel újabb tagokat maguk közé, ugyanakkor a világ számos országában együttműködnek fasiszta, újnáci csoportokkal (Spanyolországban, Svédországban, Ausztriában, Angliában, Olaszországban, különösen Németországban). Nem tekintik magukat bűnözőknek, a klasszikus, elsősorban vagyon elleni bűncselekmények elkövetőit lenézik, az erőszak azonban elsődleges szerepet játszik életükben. S ez nemcsak kifelé, hanem időnként a csoporton belüli vitás kérdések rendezése esetén is perdöntő lehet.

Jellemző a bőrféjük életkori megoszlása: tipikusan fiatalkori jelenségről van szó, a mozgalomban tevékenyen résztvevők túlnyomó többsége a 14-25 év közötti korosztályból kerül ki. Idősebbek elsősorban a szimpatizánsok táborában találhatóak, illetve újabb jelenségként egyes esetekben karitatív-vezetői szerepet igyekeznek betölteni, vagy ideológiai-nevelői tevékenységet vállalnak, miközben valójában saját céljaik elérésére kívánják felhasználni a könnyen mobilizálható szkinhedeket.

A szélsőjobboldali terror napjainkban elsősorban Németországban mutat aggasztó jeleket, ahol 1992-ben 17 ember vált a szkinhed mozgalom áldozatává. E jelenséget hiba lenne leegyszerűsítve a szkinhedizmussal azonosítani, de a felmérések szerint a mintegy 43 ezer szélsőségesen radikális jobboldali közül minden hetedik feketebakancsos tettelesen is hajlandó részt venni a „tisztá Németországért” mozgalom jegyében a külföldiek elleni erőszakos cselekményekben. A Német Gazdasági Intézet (IDW) 1992 decemberében új kampányt kezdett, amelynek jelszava: „Németországnak szüksége van a külföldiekre”. Ennek során igyekeznek megértetni a lakossággal, hogy számos futószalagot le kellene állítani, ha nem számíthatnának a külföldiek munkaerejére, és több területen, így pl. a bőrfeldolgozásban, a takarítói szolgáltatásokban nincs igazi konkurencia harc az idegenek és a németek között. A társadalombiztosítási rendszer is megsínylené, mivel évi 13 milliárd már-

kát fizetnek be, miközben csupán 4 milliárdnyi juttatást vesznek igénybe, lévén a többségük fiatal és középkorú. Ezen kívül komoly szerepet játszanak a német áruk exportjában is, amelyből az NSZK bevételeinek egyharmada származik. Úgy tűnik, szükség is van a széleskörű propagandára, mert az 1992. augusztusi félelmetes rostocki négynapos örület sokak szerint a helybeliek nagy részének elnéző szimpátiája mellett zajlott le.

Az idegengyűlölettől motivált erőszakos akciók időnként saját honpolgárok ellen is irányulnak. Így pl. tavaly Magdeburgban egy 23 éves fiatalember belehalt azokba a fejsérülésekbe, amelyeket a szkinhedektől szenvedett el egy, a baloldali punkokat ért támadás során.¹ Eckart Werthebachnak, a Szövetségi Alkotmányvédő Hivatal elnökének előrejelzése szerint 1993 a szélsőbaloldali és a szélsőjobboldali csoportok, az „antifasiszta és az anti-antifasiszta” társaságok összecsapásának éve lesz.

De napjainkban, amikor a boszniai szerb erők „állami megrendelésre” követik el a náci idők óta nem tapasztalt kegyetlenkedéseiket, az informális, ultranacionalista csoportosulások által végrehajtott agresszív, időnként emberéleteket követelő támadások Németországon kívül is jelentkeznek. Lengyel szkinhedek Nowa Hutában egy német kamionsofőrt öltek meg, társát megsebesítették; cseh bőrfejük pedig Pilzenben egy bolgár turistacsoportra támadva két súlyos fejsérülést és két könnyű sérülést okoztak. Az olasz szkinhedek pedig mostanában főként antiszemita incidensekkel hívták fel magukra a figyelmet, pl. Livornóban. Akciójukat egyébként még Fini, a Mussolini hagyományokat vállaló jobboldali párt főtitkára is elítélte, mondván: „A bőrfejük kopaszok és idioták!”

Az elmúlt évben a szélsőséges erők politikai rendezvényeken is igyekeztek hangulatot kelteni. A lengyelek nemzeti ünnepén Krakkóban több száz bőrfejű – a Lengyel Nemzeti Közösség tagjai – tüntetett. Miközben a főtéren elégették az Egyesült Európa zászlaját, „Lengyelország a lengyeleké! Ki a zsidókkal és a németekkel Lengyelországból!” jelszavakat kiabáltak. November 8-án pedig Berlinben a háromezerezes idegengyűlölet elleni tüntetést zavarták meg. Kövekkel és tojásokkal dobálták Richard von Weizsäckert és Helmut Kohl kancellárt. Utóbbi nem sokkal később kijelentette: „Sem a CDU, sem én nem hagyom, hogy az utca terrorja befolyásolja cselekedeteinket. Elutasítjuk az erőszakot, bárki ellen irányuljon is.”

A Lengyel Nemzeti Közösség hívei az idén is hallattak magukról. 1993. április 18-án mintegy 70 szkinhed és elvbarátai „Le a zsidó megszállással!” és „Legyen Európa a fehéreké!” jelszavakkal tüntetett a varsói Háromkereszt téren, majd megpróbálták áttörni a rendőrkordont, hogy eljussanak a gettó-lázadás 50. évfordulója alkalmából tartott ünnepség színhelyére. Ebben a rendőrség erélyes fellépése azonban megakadályozta őket. Ugyanakkor az is előfordul, hogy a hatóságok, ahelyett, hogy megakadályoznák a külföldiek elleni szélsőséges akciókat, maguk is részt vesznek azokban. Ez derül ki az ismert nemzetközi emberjogi szervezet, az Amnesty International ez év februárjában közzétett jelentéséből is, amely kilenc országban (Németország, Ausztria, Dánia, Nagy-Britannia, Franciaország, Görögország, Olaszország, Portugália és Spanyolország) sorol fel ilyen jellegű konkrét eseteket.

A hazai szkinhedmozgalom

A sajátos, kelet-közép-európai viszonyok a magyarországi szkinhed jelenség kialakulását is befolyásolták. Itt a bőrfejúek mozgalma – amely a közvélemény előtt először 1983-84 táján jelentkezett – a klasszikus nyugat-európai modelltől eltérően nem a punkokkal való szembenállásból eredt, hanem egy ideig éppen a punk-szubkultúra része volt.

Magyarországon is jellemző volt, hogy a mozgalom zenekarok köré szerveződött. Eleinte a CPG és a Mos-Oi szkinhed együttesek voltak a legismertebbek. Csak növelte hírüket, hogy 1983-ban fajüldöző szövegeik miatt elítélték őket. A bőrfejú fiatalok körében népszerű lett az Oi-Kor, majd az ezt felváltó Pannon-Skins együttes, valamint a Ballagó Idő, a Fehér Virágok és az Egészséges Fejbőr. Valóban széles publicitást akkor kapott a mozgalom, amikor 1988 áprilisában az Oi-Kor együttes énekese a Fővárosi Művelődési Házban fejberúgta a Népszava fotóriporterét, mert az a kopaszokat fényképezte, majd két hónappal később, a Kőbánya-Kispest metróállomáson kubai vendégmunkásokat vertek meg.

Az az ellentmondásos fiatalkori sajátosság, amely a konszolidált felnőtt társadalom értékeit elutasítja, azokkal szembefordul, ugyanakkor erőteljesen igényli a valahová tartozást is, egyre több fiatalot sodort a szkinhed mozgalom felé. Ezt fejezte ki egyebek közt az „Új nemzedék” c. dal:

„Most már bátran kimondom,
Elindult egy mozgalom,
Ha nemcsak nézel, hanem látsz,
Holnap te is közénk állsz!”

Népszerűek az oroszellenes dalok, mint pl. a „Magyarok ősi istene” című:

Orosz a terv,
Orosz az elv,
Hol hibáztuk el?
Hol szúrtuk el?
Válaszolj, magyarok ősi istene!”

Jellemző témaként jelentkezett a cigányellenesség, pl. a „Gipsy boy” c. számban:

„Megvetted itt a lábadat,
Megtaláltad a számításodat,
Dédelgettek, felneveltek,
Mindenben csak segítettek.
Hopp, hopp gipsy boy, neked sem lesz ez így jó,
Hopp, hopp gipsy boy, neked sem lesz soha jobb.
Csak neked villognak a disco fényei,
Csak tiéd a leányoknak ezrei,
Te vagy a világ közepe,
Azért jól megvagyunk mi nélküled.”

És végül a szkinhed ideológia leggyakrabban ismétlődő motívumainak felvázolásához érdemes idézni egy dalból, amely a színesbőrűek elleni gyűlöletet és az antiszemitizmust ötvözi:

„Sivatagban megy a század,
Olaj s homok országában,
Megölik a négereket,
És védik a fehér érdekeket.
Afrikában ott a halál,
Ahol menetel ez a hadosztály,
Vér és nyomor ahol járnak,
A zsinagógák lángban állnak.”

Meg kell említeni, hogy a nyolcvanas évek végére a magyarországi szkinhed mozgalomban is differenciálódás ment végbe, különböző irányzatok jöttek létre, mint pl. a pannon-szkinhed csoport, a red vagy progresszív csoportosulás, a ska zene köré szerveződött irányzat, és az „átmeneti, független” szkinhedek.² E csoportok sokszor elkülönülő, rivalizáló társulásokat jelentenek, ugyanakkor az utóbbi időben a mozgalom egy része némileg szervezettebbé kezdett válni. 1990 novemberében 60 résztvevővel országos gyűlést rendeztek Egerben, 1992 májusában pedig kétszázas létszámmal jöttek össze.

A szkinhedek országos számát egyes becslések 1300-1500 főre teszik³, míg más vélemény szerint 3000 körül vannak.⁴ Az biztosnak tűnik, hogy legkoncentráltabban, 700-1000 közötti létszámban a fővárosban vannak jelen. Jelentősebb csoportosulások bukkannak még fel Pest, Csongrád és Heves megye egyes ipari központjaiban.

A rendszerváltás után egy ideig szabadabban tevékenykedhettek, aminek részben az volt az oka, hogy korábban a BM hírhedt III/III-as részlege foglalkozott velük, amely akkor megszűnt. Jelenleg azonban – amint az a bevezetőből is kitűnt – a rendőrség a lehetőségeihez képest igyekszik a súlyának megfelelő módon kezelni a szkinhed jelenséget. 1991 januárjától 1993 márciusáig 15 bűnügyben 114 szkinheddal szemben jártak el.

Újabb jelenség a hazai szkinhed akciók történetében, hogy színesbőrűek és cigányok megtámadása után 1993 januárjában két esetben magyar zsidók bántalmazására is sor került. A Döbrentei téren azért vertek meg embereket, mert zsidónak nézték őket, Kőbányán pedig zsidó származása miatt megkéselték egy lányt. Az utóbbi cselekmény elkövetőit még keresi a rendőrség.

Ugyancsak újabb fejleményként értékelhető a szkinhedek bekapcsolódása a politikai életbe, ami az 1992. október 23-i Kossuth téri incidens nyomán vált egyre nyilvánvalóbbá. Egyes jelek szerint a pártalakítás gondolata is felmerült közöttük.

Erősödtek a külföldi – elsősorban a német, de a lengyel és a cseh – kapcsolatok is. Jelentősebb folyóirataik, mint pl. a Pannon Bulldog, a Kitartság és az Árpád Népe szintén külföldön készülnek.

Interjú egy „szkinhedvezérrel”

A jelenség feltárásához nélkülözhetetlen, hogy a szkinhedek saját interpretációjából is megismerjük eszmerendszerüket, gondolkodásmódjukat, lehetőleg olyan személytől, aki nem csupán egyszerű „közkatona”, hanem társai számára ideológiát teremtő és közvetítő kulcsfigura is a mozgalomban. Így jutottam el egy olyan „prominens” bőrfejuhöz, aki bár nevének publikálásához nem járult hozzá, de hajlandó volt interjút adni. Riportalanyomról csak annyit árulok el, hogy a magyarországi szkinhed mozgalom alapító tagjai közé tartozik, azon belül a pannon-szkinhed irányzat képviselője, és 1988-ban a bíróság 1 év 2 hónapi börtönbüntetésre ítélte. Jelenleg társával együtt egy peremkerületi sörözőt bérel, amely a szkinhedek találkozóhelye. Itt beszélgetünk:

– *Ön most 25 éves. Szkinhednek tekinti magát?*

– Természetesen szkinhednek. Öt év alatt megfontoltabb lettem, de az alapgondolkodásom nem változott.

– *Milyen a kapcsolata a mozgalommal? Mit csinált az utóbbi időben?*

– Három éve elég laza a kapcsolatom, a munkáim miatt kevés szabadidőm volt. A szabadulásom után egy lokálban dolgoztam, majd egy vagyoni védelmi cégnél, testőrként. Olyan helyeket kellett keresnem, ahol nem volt szükség erkölcsi bizonyítványra, mert azt még a mai napig nem kaptam meg.

– *A vagyoni védelmi cégnél nem volt rá szükség?*

– Nem. A főnök testőre voltam. Onnan azért kellett eljőnnöm, mert nem voltam hajlandó a Demokratikus Charta felvonulására elmenni.

– *És itt a sörözőben hogy megy a bolt? Mi történik, ha cigány származásúak jönnek be? Nem szolgálják ki őket?*

– Egyelőre nullszaldósok vagyunk, inkább hétvégén van forgalom, akkor van élőzene is. Hétköznap szeretnénk olcsóbb ételekkel, pizzával idevonzani a környékbeli iskolásokat. Csak a rendőrök zavarnak. Mióta tudják, hogy szkinhedek vannak itt, naponta razziáznak. Egyébként néha cigányok is betévednek, ki is szolgáljuk őket, de úgy, hogy érezzék, ez a hely nem nekik szól.

– *Ezt hogyan lehet elérni?*

– Kelletlenül szolgáljuk ki őket, és ezt általában észre is veszik, máskor nem jönnek.

– *Balhé még nem volt itt?*

– Nem.

– *Hogyan viselte?*

– Az túlzás, hogy jó volt, de kibírtam. A Gyorskocsi utca után a Kozma utcába kerültem, a politikai foglyok közé. Hárman voltunk egy négyágyas cellában, egy kémmelegítő és egy cigánnyal voltam együtt.

– *És? Nem volt gond?*

– Nem. Nyeszlett kis alak volt, de ez az volt. A sátoraljaújhelyi börtönben felírta a falra, hogy „hülye Kádár”, tudta, hogy emiatt „politikai” lesz, és így jobb körülmények közé kerül.

– *Mit gondol ma a szkinhed mozgalomról? Nem lehetséges, hogy csak egy múltó divatirányzatról van szó?*

– Ez egy nagyon összetett dolog, sok szétágazása van. Sajnos, valóban divathullám lett belőle, felhígult a mozgalom. Tudok cigány szkinhedekről is. Lehet, hogy a külsőségek majd eltűnnek, de a gondolkodásmód megmarad.

– *És mi a szkinhed-gondolkodásmód lényege?*

– A nacionalizmus. A magyarság védelme, a védelmi jelleg a lényeg. Hogyan merik leszólni a nacionalistákat? Magyarországon magyar létemre bujosnom kell? Magyarországot legyen végre a magyaroké!

– *És ehhez hozzátartozik a színészek, a cigányok, a zsidók megverése?*

– Nem. Ez primitív dolog. Ez azoknál a kamaszoknál fordul elő, akik pusztán csak tartozni akarnak valahova, ezeket huligánoknak tartom, de sajnálom is őket, mert közel állnak hozzám. A médiák tehetnek erről, mert belesulykolták az emberekbe, hogy a szkinhedek agresszívok, és egyesek úgy érzik, hogy akkor ennek megfelelően kell viselkedniük. Ezzel valóban semmire nem mennek. A mi feladatunk az, hogy képezzük magunkat, és megismertessük az igazi arcunkat.

– *Milyen módon valósítható ez meg? Esetleg pártot akarnak létrehozni?*

– Ahhoz sok pénzre lenne szükség. Egyelőre várunk, én is a túlélésre álltam be.

– *Végül is mi a gond a szkinhedek ellenségeivel, például a színészbőrűekkel?*

– Az a probléma, hogy az itt dolgozók és tanulók helyeket vesznek el a magyaroktól. Turisták jöhetnek, de aki itt telepszik le, azzal csak baj van. Létrejön például egy vegyes házasság, a gyerek félvér lesz, se nem fehér, se nem fekete, sehhol sem fogja otthon érezni magát, identitászavara lesz. Nem tudják, mire vállalkoznak. Kinek jó ez?

– *És mondjuk, egy angol mérnök idejöhet dolgozni?*

– Az más eset. A kultúra a lényeg. Az ő kultúrája a miénkhez hasonló, a színészeké viszont egészen eltérő.

– *Mi a véleménye arról, hogy rengeteg magyart fogadtak be például 1956 után is a világ különböző országaiban?*

– Azok gazdag országok voltak, mi ezt nem engedhetjük meg magunknak.

– *Menekülteket se fogadjunk be, például Boszniából?*

– Más a helyzet azokkal, akiknek nincs hová menniük, azokat átmenetileg befogadhatjuk, de nem ez a jó megoldás. Mi szegény ország vagyunk. Ott kell rendet teremteni. Szálljanak le az amerikaiak Boszniában, és piff-puff, csináljanak rendet, mint Kuvaitban.

– *Mi a helyzet a cigányokkal?*

– Nem szeretem, ha a cigányok verik a magyarokat, fordítva inkább elviselem. Városban, faluban nincs helye a cigányoknak, régebben tudták, meddig terjeszkedhettek. Elkezdték őket betelepíteni a magyarok közé, és nem találták fel magukat. Láttam, mi van a börtönben is.

– *Mégis, hogyan gondolja ezt? Mondjuk Budapest huszonkét kerületéből az egyik legyen a cigányoké?*

– Igen, ez biztosan jobb lenne, mint ma van. A vajda hóna alá venné őket, és vigyázna rájuk. Csökkenne a bűnözés is. A problémáikat megoldanák egymás közt.

– Ugye, a zsidókat sem szívelik?

– Aki nem tartja magát magyarnak, azt nem. Itt van pl. a Landeszmann főrabbi nyilatkozata. Mit keres itt az ilyen ember? Ha én zsidó lennék, rohannék Izraelbe. A zsidóknál van a pénz, övük a hatalom, ők vannak mindenhol, csak ki kell nyitni a tévét. Mindenki a hazájában érezhesse otthon magát! Izrael védi a zsidókat, de a magyarságot ki fogja megvédeni?

– Ön szerint a szkinhed ideológiának van köze a fasizmushoz?

– Mi is a jobboldalon állunk, de a fasiszták nem tartják embernek a másikat. Mi nem vagyunk fasiszták. Izrael fasiszta? Pedig több köze van a fasizmushoz, mint a mi gondolkodásunknak. Mit műveltek az arabokkal?

– Végül azt szeretném megkérdezni, hogy miért nem meri vállalni a nevének a publikálását, és hogy milyen politikai jövőt lát maga előtt? Kíván-e csatlakozni valamilyen szervezethez, például a Porubszky István köré tartozókhoz?

– Én már eleget kaptam, a nevemet ezért nem akarom elvállalni. Egyszer voltam egy Potyka bácsi-féle összejövetelen, de úgy éreztem, hogy ott a résztvevők csak bábuk voltak. A legfontosabb most, hogy magunkat építsük, a tudásunkat fejlesszük. Egyetlen sansz van: a Magyar út!

A büntetőjog lehetőségei

Közhelyszerűnek tűnik az a megállapítás, hogy az általánosan elfogadott társadalmi értékrend oltalmazását ultima ratióként bízuk a büntetőjogra, különösen akkor, ha politikai jellegű cselekmények megítéléséről van szó. A szkinhedek körében elterjedt magatartások azonban elkerülhetetlenül kriminális szankciókat vonnak maguk után. Ez nemcsak a hatályos Büntetőtörvénykönyvből következik, hanem a Magyarország által elfogadott nemzetközi egyezményekből és az alkotmány előírásaiból is.

A bőrféjük bűnözése meglehetősen homogén jellegű, gyakorlatilag az erőszakos, támadó, valamint uszító jellegű cselekmények elkövetésére korlátozódik. A vagyon elleni bűnözésben nem vesznek részt, az ilyen típusú elkövetőktől mereven elhatárolják magukat. Ugyancsak távol tartják magukat a kábítószeres bűnözéstől, már csak azért is, mivel többségük rendszeresen sportol, edzésre jár. Mindezeket figyelembe véve jelentős előrelépésnek tűnik, hogy a szkinhedek mintegy 10 %-a ellen indult már büntetőeljárás.

Alkotmányunk 70/A. § /1/ bekezdése előírja, hogy „A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.”

A /2/ bekezdés pedig külön utal arra, hogy „Az embereknek az /1/ bekezdés szerinti bármilyen hátrányos megkülönböztetését a törvény szigorúan bünteti.”

Érdemes megjegyezni, hogy mind az alkotmány, mind pedig a Btk. a „faj”, „faji” kifejezéseket használja, amelyek antropológiai szempontból tévesnek

tekinthetők, lévén az emberiség egyetlen fajhoz tartozó. Azzal a hivatkozással, hogy e kifejezések így váltak elfogadottá, megtartották ezt a szóhasználatot. Ennek ellenére megfontolandónak tartanám következetesen áttérni a pontosabb „fajta” kifejezésre. Nem valószínű, hogy a közvélemény éppen e téren ne tudna lépést tartani a változással, és ne tudná megérteni annak lényegét.

A szkinhedek gyűlöletkeltésre alkalmas cselekményei 1989. október 15-ig – az 1989. évi XXV. tv. hatálybalépéséig – kimerítették az izgatás vagy a közösség megsértésének törvényi tényállását. A büntetőeljárások során többnyire az izgatás büntetésének megállapítására került sor, amely államellenes célzatot is feltételező politikai tett volt. A hivatkozott törvény megszüntette az izgatás és a közösség megsértésének külön szabályozását, és bevezette a köznyugalom elleni bűncselekményként kezelt közösség elleni izgatás fogalmát. Ez esetben közvetlen jogi tárgy a magyar nemzet vagy valamely nemzetiség, valamely nép, felekezet vagy faj, illetve a lakosság egyes csoportjai, elkövetési magatartás pedig a gyűlöletre uszítás; a /2/ bekezdésben pedig sértő vagy lealacsonyító kifejezések használata, azzal a különbséggel, hogy itt a lakosság egyes csoportjai nem szerepelnek jogi tárgyként, így az ellenük irányuló ilyen jellegű magatartások becsületsértést jelentenek. A szkinhedek ezen cselekményei azonban szinte sohasem pusztán a „lakosság egyes csoportjai” ellen irányulnak, így a Btk. 269. §-a alkalmazásának többnyire nincs akadálya. Figyelembe kell azonban venni, hogy a büntetőjogi felelősség szűkítése valósult meg azáltal, hogy míg korábban mind az izgatás, mind a közösség megsértése esetén elegendő volt a mások előtti közlés, ma a közösség elleni izgatás esetében az elkövetésnek már nagy nyilvánosság előtt kell megtörténnie. Ezt a jogalkalmazási gyakorlat szerint önmagában a nyilvános elkövetés nem alapozza meg, hanem csak az a helyzet, amelyben a jelenlévők száma egyszeri ránézéssel nem állapítható meg.

Súlyosabb problémát jelent a szkinhedek erőszakos, támadó jellegű cselekményeinek megítélése. E magatartásokat sokáig kizárólag testi sértésnek (elsősorban aljas indokból elkövetett súlyos vagy könnyű testi sértésnek) vagy garázdaságnak minősítették a jogalkalmazó szervek. Az utóbbi időben azonban kezd a figyelem középpontjába kerülni a Btk. „nemzeti, népi, faji vagy vallási csoport elleni bűncselekmény” elnevezésű, 156. §-a, amely az emberiség elleni bűncselekmények fejezetében, azon belül a béke elleni bűncselekmények között található.

A népirtás megelőzése és megbüntetése tárgyában 1948. december 9-én fogadtak el egy nemzetközi egyezményt, amelyet hazánkban az 1955. évi 16. sz. tvr.-rel hirdettek ki. A Btk. 155. §-ában kodifikált népirtás-fogalom megegyezik a szerződés II. cikk a/, c/, d/ és e/ pontjának definíciójával, míg a b/ pont szerinti „súlyos testi vagy lelki sérelem okozása” önálló bűncselekményként, a Btk. 156. §-ában került szankcionálásra, amennyiben arra valamely nemzeti, népi, faji vagy vallási csoport tagjával szemben, a csoporthoz tartozása miatt kerül sor.

A súlyos testi sérülés – miután eltérő fogalommagyarázat nem található – a Btk. 170. § /2/ bekezdés szerinti nyolc napon túl gyógyuló súlyos testi sértést jelenti, a súlyos lelki sérelemre nézve azonban semmilyen értelmező

rendelkezés nincs. A Btk. kommentár szerint ez esetben a lelki sérelem olyan testi bántalmazás vagy lelki jellegű gyötrelme okozása, amely a sértett lelki épségének, egyensúlyának legalább is időszakos felborulásával jár, és emlékezetében tartós nyomot hagy.⁵ A szkinhed akciók gyakran eredményeznek ilyen jellegű sérelmeket.

Ugyanakkor e tényállás speciális motívumot is előír: a sérelmet a csoport tagjának a csoporthoz tartozása miatt kell okoznia. Az eljárások során leginkább e tényállási elem bizonyítása okozhat problémát, de úgy vélem, hogy éppen a bőrfejú akciók sajátosságait ismerve, ez sem jelenthet megoldhatatlan feladatot. A cselekmény azonban nem feltételez célzatot, így hatóköre összehasonlíthatatlanul tágabb, mintha az elkövetési magatartás a Btk. 155. §-ába került volna bele, hiszen abban azt teljes vagy részleges népirtás céljából kellene elkövetni, ami szerencsére a szkinhed jelenség során nem tapasztalható.

A bűncselekmény alanya állampolgárságára való tekintet nélkül bárki lehet, sőt, akár ugyanahhoz a nemzeti, népi, „faji” vagy vallási csoporthoz is tartozhat, amelyhez a sértett.

Az eddig elmondottakból talán kitűnik, hogy mintha a Btk. 156. §-át kisértetszerűen a szkinhed támadások szankcionálására találták volna ki, bár e jelenség a kodifikáció idején még Nyugat-Európában sem létezett, mivel az 1961. évi Btk. a 138. §-ában szintén a mai tényállást tartalmazta. De úgy látszik, az ördögöt nem sikerült elűzni, amikor viszont megjelent, senki nem merte használni az előre odakészített fegyvert. Nemzeti, népi, faji vagy vallási csoport elleni bűncselekményért 1992-ig nem marasztaltak el egyetlen bőrfejűt sem, azóta viszont némi változás történt. Egyes esetekben emberiség elleni bűncselekmény elkövetése miatt az ORFK kizárólagos hatáskörének megfelelően magához vonta a vizsgálatot, és a közelmúltban ilyen minősítéssel nyújtott be vádiratot a Fővárosi Főügyészség a Fővárosi Bíróságnál az 1992. január 11-én és augusztus 20-án színesbőrűeket megtámadó szkinhedek ellen.

E jeleket mindenképpen pozitívnak kell értelmezni a hatályos törvényeknek megfelelő következetes jogalkalmazás szempontjából. Elsősorban nem a drákói szigor, a talán túlságosan is súlyos két évtől nyolc évig terjedő büntetési tétel miatt, hanem azért, mert csak jogbizonytalansághoz vezethet, ha specifikus magatartások esetében a rájuk illő speciális tényállást nem alkalmazzuk. Épp elég problémát okoznak az olyan – közkeletű néven – „gumi törvények”, mint a garázdaság, miért akarjuk hát a kereteket tovább nyújtani? Az pedig ugyancsak furcsa, hogy súlyos testi sértés aljas motívumaként értékelünk és indokolunk egy, a Btk. 156. §-ának megfelelő magatartást.

Az emberiség elleni bűncselekményeket eddig büntetőjogrendszerünk „tisza szobájának” tekintettük, tudtuk, hogy léteznek erre vonatkozó jogszabályok, de valójában nem kívántunk élni velük. Most viszont úgy tűnik, kénytelenek leszünk, még ha hívatlan vendég számára is, használni a tiszta szobát.

Röviden összefoglalva megállapítható, hogy a szkinhed jelenség elsősorban életkori sajátosság: a szembefordulás, de egyúttal a csoporthoz tartozás

érzéséből fakadó megnyilvánulás, amelynek egyes magatartásformái élesen ütköznek az általánosan elfogadott nemzetközi jogi, alkotmányos és etikai normákkal. A korábbi időszakok polgárpukkasztó irányzataival – például a hatvanas évek beat-nemzedékével – szemben az a leglényegesebb különbség, hogy míg azok kizárólag saját maguk voltak cselekedeteik alanyai, addig a szkinhedek gyakran mások politikai manipulációinak tárgyaivá válnak.

A hazai szkinhed mozgalmat felerősítette a „hirtelen nagy szabadságban” beállott értékvákuum. Az igazságszolgáltatás feladata mindenekelőtt a következetes jogalkalmazás, de önmagában ettől nem lehet csodát várni. A legnagyobb veszélyt a társadalmi közömbösség jelenti, amely utat nyithat a területi, politikai határokat nem ismerő, embertipró, gyűlölködést hozó eszmék terjedéséhez. Ezek ellen pedig nemcsak a fiatal, de még az érett polgári demokráciák sincsenek megfelelően felvértezve.

Jegyzetek

1. *Rendészeti Szemle* 1992. 7. sz. 123. old.
2. Gábrriel Gy.: Gondolatok a skinheadekről. *Belügyi Szemle* 1989. 7. sz. 55-57. old.
3. Gábrriel Gy.: Még egyszer a skinheadekről. *Rendészeti Szemle* 1992. 8. sz. 77. old.
4. Kacziba Antalnak, az ORFK bűnügyi főigazgatójának nyilatkozata a *Kurír* 1993. február 19-i számában.
5. *A Büntető Törvénykönyv magyarázata I kötet*. Szerk.: László Jenő. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1986. 427. old.